

MIROLJUB

ISSN 1452-5976

GODINA: XIV.

SOMBOR, 2011.

BROJ 2 (54)

SAJAM CVIJEĆA U ZAGREBU

Klub ljubitelja biljaka - „Za sreću veću“
HKUD „Vladimir Nazor“

VESLAČI-LAĐARI NA NERETVI 2011 GODINE.

PREDSTAVA „BUBAŠVABA“

Prolična idila

*Zeleni se meka trava,
po njoj vočke ukrečane,
bile grane ko pod snigom
rascvitale šljive rane.*

*A visoko u plavilu
kruži jato golubova.
Salaš mali poput snaše,
bilo krečen sve do krova.*

*Na bagremu starom gore
grlica se kosu javlja,
detlić kucka, a u letu
lastavica njih pozdravlja.*

*Od sunca, na starom panju,
zadržimala je mačkica.
Zuje pčele oko njega
tu se plavi ljubičica.*

*U vrbaku cicamaca
sva u plišu odinuta,
a titrice kočoperne
sve se bile pokraj puta.*

*Guske gaču, vode mlade
da okuse prou pašu,
a dica avlije grabe
i kopaju cvitnu baštu.*

*Od jabuke do bagrema,
na vitriću kako piri,
uže rublja tek oprana
bilinu i miris širi.*

*Na odžaku već je roda
uveliko gnizdo svila.
Iz bare se kreket čuje,
prolična je to idila.*

Katarina Firanj

UVODNIK

Poštovani čitatelji,

Pred vama je 54. broj Miroljuba. Nadam se da će vam se svidjeti. Redakcija se trudi što vjernije prikazati događaje našeg Društva koji su se odvijali u periodu između dva broja. Miroljub bi trebao biti kruna rada Društva, jer upravo svojim sadržajem vjerno bilježi i čuva sve naše aktivnosti. Redakcija se Miroljuba sastaje dva puta: na početku kada se odabiru teme koje će se obrađivati i na kraju prije odlaska Miroljuba u tisak kada se slažu ne samo dojmovi nego i materijal koji će ući u novi broj. Cilj nam je ne samo afirmirati naše Društvo nego prikazati i zapisati događaje i susjednih društava. Stoga se u odabiru tekstova vodi računa o tome da se čitateljima pruže priloge i zanimljivi i korisni za sve nas Hrvate Sombora i Gornjeg Podunavlja.

Najznačajniji događaj za nas je, dakako, Prelo koje je ove godine održano 77. put po redu. Iako se čini se da su se vojvođanski Hrvati pomalo umorili od svojih prela, jer su ona jedno vrijeme bila skoro jedini kulturni događaj u nas zimi, ovogodišnje je Prelo proteklo u lijepom i spontanom ozračju. Od ulaska u dvoranu pa do polaska kući sve je imalo opušteni, pozitivni ton, što danas rijetko srećemo.

Naše sekcije - dramska sekcija mladih i folklorna - uspješno su sudjelovale na smotrama i plasirale se dalje. O tome i o ostalim temama možete čitati u ovom broju. Hvala vam što ste s nama.

Alojzije Firanj

IMPRESSUM

MIROLJUB (izlazi četiri puta godišnje) – List Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva "Vladimir Nazor", 25000 Sombor, Venac Radomira Putnika 26. Tel. i fax.: 025/26-019; Tel.: 025/438-173.

Uredništvo:
Alojzije Firanj, glavni i odgovorni urednik lista;
Janoš Raduka, zamjenik glavnog urednika;
Marina Balažev, lektor-korektor;
Klara Šolaja-Karas, Izbor fotografija;
Srdan Varo, Tehnički urednik i prijelom teksta.

Ostali članovi uredništva:
Zoran Čota, Pavla Matarić,
Antun Kovač, ing. Mata Matarić,
Monika Vekonj, Zlatko Gorjanac,
Šima Raič.

List je registriran u Ministarstvu za informacije Republike Srbije broj 2583/2.2.1998.

E-mail: vnazor@sbb.rs

Naklada: 1000 primjeraka

Održano 77. Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

PRELO ZA PAMĆENJE

Veliko bunjevačko – šokačko prelo, u organizaciji HKUD-a „Vladimir Nazor“ iz Sombora, otvoreno je preljskom pismom „Prelo“ Marije Feher. Stari je običaj „Nazorovaca“ da svoje prelo tradicionalno organiziraju posljednje subote pred Korizmu. Tako je bilo i ove godine.

U subotu 5. ožujka na Prelu se okupilo mnoštvo svijeta, te su uz pjesmu, igru i veselje obilježili i ovo 77. po redu Bunjevačko – šokačko prelo. Predsjednik je društva, Mata Matarić, pozdravio goste i naglasio kako je očuvanje Prela ipak borba s vjetrenjačama.

„Vidite da nas vrijeme gazi, a očuvati tradiciju kao što je ovo Prelo, donkihotovski je posao. Teško je animirati djecu koja nam dolaze tri puta tjedno na folklor, a jedina im je nagrada vaš pljesak. Ipak, izuzetnu zahvalnost dugujemo gostima, jer iza njih stoji materijalna i moralna potpora za djelovanje našeg društva. Bez njih, teško da bismo gostovali i teško da bismo primali u goste.“

Nazočne je pozdravila i generalna konzulica Konzulata RH u Subotici, koja je upozorila na popis stanovništva koji uskoro dolazi: „Poštivanje tradicije puno znači za opstanak jednog naroda. Iznimno je važno i dalje njegovati i razvijati svijest o tome da narod ne smije i ne može izumrijeti. To se neće

dogoditi ako budemo poštivali svoje običaje i prenosili ih mladim generacijama. Želim vas upozoriti da će uskoro biti popis stanovništva i jako je važno koliko nas je. Taj rezultat će odrediti i buduću opstojnost naroda na ovim prostorima“, rekla je Ljerka Alajbeg.

Članovi su se folklorne sekcije predstavili splotom bunjevačkih plesova te premijerno izveli bačke igre u koreografiji Šime Beretića. Voditelj tamburaške sekcije, Emil Antunić, uz pratnju je tamburaša otpjevao poznatu pjesmu „Bunjevačko prelo“, koja opisuje jedno od somborskih prela „pedeset i neke.“ Kako je na prelu bilo nekada prikazali su članovi pjevačke sekcije koji su otpjevali tri prigodne pjesme pod ravnanjem Tereze Zujić. Novi, prvi ovogodišnji broj „Miroljuba“, a 53. od početka izlaženja predstavio je urednik Alojzije Firanj. Goste su nakon programa zabavljali tamburaški sastavi „Fijaker“ iz Osijeka i „Đuvegije“ iz Sombora, kao i gitarski duo „Duo kum.“ Priređena je i bogata tombola.

Pjesma, igra i veselje bez prestanka bila je slika u Hrvatskom domu sve do ranih jutarnjih sati. Neki su spontano zapjevali sa izvođačima na pozornici, a pravo je iznenađenje bila solo pjevačica Sonja Šarić, koja je uz tamburaše otpjevala nekoliko pjesama.

Z.Gorjanac

„BUBAŠVABA“ NA OPĆINSKOM NATJECANJU

Dvadeset sedmog ožujka ove godine u HKUD-u „Vladimir Nazor“, ponovno je odigrana predstava „Bubašvaba“ koja je, ovog puta, imala natjecateljski karakter. Ponovno je mlada dramska sekcija, uz pomoć jednog starijeg člana (Klare Oberman), nasmijala i oduševila punu dvoranu Hrvatskog doma. Sa zadovoljstvom moram reći da su publiku u najvećoj mjeri sačinjavali mladi.

Mada je došlo do većih izmjena u glumačkoj postavi, to se nije negativno odrazilo na predstavu, naprotiv, dobila je na kvaliteti i postala boljom! Izvedena na pozornici bez imalo straha i treme u amaterskoj glumačkoj postavi, predstava je plijenila pažnju a spontani aplauzi i osmjesi na licima gledatelja bili su najbolja preporuka selektoru. Vidno iznenađen i oduševljen, kako tekstom tako i režijom koje potpisuje šesnaestogodišnja Lea Jevtić, selektor Miljan Davidović poželio im je sreću na zonskom natjecanju amaterskih pozorišta u Novom Bečeju.

„Bubašvaba“, izvrsna predstava Lee Jevtić, govori o jednostavnosti života i kompliciranosti odnosa u kojima se zatiču glavni likovi u svojoj svakodnevici. Gledanje španjolskih sapunica okuplja obitelj ispred televizora ali ih, nehotice, vodi i kroz život koji je nalik upravo takvoj seriji. Petočlana obitelj: otac, majka i tri kćeri, pet su priča u jednoj, pet različitih karaktera. Otac se zaljubljuje u tajnicu. Majka je previše zaposlena da bi se posvetila obitelji i odnosima u njoj. Jedino zajedničko vrijeme upravo je ono provedeno pred televizorom. Tri sestre su svaka karakter za sebe: jedna je tipična štreberica, druga „plavuša“ koja živi po kriterijima „Pink“ televizije, dok je treća hip-hoperica kojoj se život vrti oko prijatelja te ga živi vrlo opušteno. I ostali likovi, ništa manje značajni, pričaju priču svakodnevice: o prijateljstvu, ljubavi, razvodu, o kradji pa i o plastičnim operacijama. Iako je predstava pisana za mlade i starija se publika može u njoj itekako pronaći. Po svemu sudeći HKUD „V. Nazor“ ne mora se brinuti za pomladak.

Zvonimir Lukač

ETNOLOŠKA RADIONICA

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata je 26. veljače, organizirao cjelodnevnu radionicu na kojoj su polaznici upoznati s tehnikama i metodologijom istraživanja i obrade etnoloških tema. Na radionici, koja je održana u prostorijama Hrvatske čitaonice u Subotici, sudjelovalo je dvadesetak entuzijasta, mahom amatera i predstavnika kulturno-umjetničkih udruga iz cijele Vojvodine. HKUD „Vladimir Nazor“ iz Sombora zastupala je Klara Šolaja Karas.

Predavačice su bile profesorice s Odsjeka za etnologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu – Jadranka Grbić-Jakopović, Milana Černelić i Marijeta Rajković-Iveta. Osim teorijskih saznanja, polaznici su radionice dobili i tiskane materijale a upoznati su i s iscrpnim pregledom tema od kojih su mogli odabrati neke na kojima žele raditi i na taj način surađivati u istraživanju. Tema je bilo 157 a doticale su svaki segment života naše grane, male, ali fine.

Svemu ovome prethodi izdavanje etnološko - povijesne monografija „Živjeti na Krivom Putu“ profesorice Milane Černelić i suradnika. Monografija se sastoji od tri sveska od kojih svaki detaljno obrađuje neke aspekte život primorskih Bunjevaca. Predstavljena je 25. veljače u Subotici.

Novi se projekt o identitetu i etno-kulturnom oblikovanju Bunjevaca nastavlja na prethodni, a ima za cilj predstaviti i druge bunjevačke ogranke - one u Bačkoj i u Mađarskoj.

Našoj grani, bačkim Bunjercima, ovo je prilika da svoje trajanje i naslijeđe etnografski zabilježi i na taj način sačuva od zaborava. Upravo je zbog toga naglašena važnost i nužnost sudjelovnja što većeg broja istraživača, suradnika, lokalnih entuzijasta. Uz pomoć i iskustvo stručnih ljudi iz Republike Hrvatske, u monografiji će, na organiziran i sustavan način, biti prikazani običaji i tradicija bačkih Bunjevaca.

Sve ono što je opisano i zapisano, a ja bih rekla, i oslikano - neće biti zaboravljeno.

Klara Šolaja Karas

ZONSKA SMOTRA

Zonska smotra amaterskog teatra srednjeg i sjevernog Banata i sjeverne Bačke održana je u Novom Bečeju od 8. do 14. travnja. Domaćini su bili Dom kulture općine N. Bečej i Amatersko pozorište N. Bečej. Na smotri je bilo 8 predstava među kojima i "Stipanova princeza" autora Marjana Kiša u izvedbi dramskog odjela HBKUD-a "LEMES" iz Svetozara Miletića. Osim dobrih kritika, i od strane publike i od strane selektora, pripale su nam i dvije diplome. Marko Vilić je u ulozi Đure pobrao najveće simpatije publike te je za nju dobio diplomu. Kristijan Kovač je za ulogu Stipana dobio od strane žirija diplomu za uspješno glumačko ostvarenje. Kolege glumci iz Sente i Sečnja bili su uspješniji tako da nastavljaju natjecanje na pokrajinskom nivou.

Nastavljajući suradnju s glumcima iz Sente 16. smo travnja obavili još jedno uspješno gostovanje s ovom predstavom na opće zadovoljstvo domaćina i sjajne publike.

Za dane nakon Uskrsa, 28. travnja, ugovoreno je gostovanje u Apatinu pa tko se želi pridružiti i nasmijati do suza, neka dodje pogledati!

I naši susjedi, članovi dramskog odjela HKUD-a "Vladimir Nazor" iz Sombora, takodje su bili na smotri u Novom Bečeju te su se plasirali dalje na Vojvođanski omladinski kazališni festival koji će se održati u Kuli u svibnju.

S poštovanjem L.T.

DJEČJI FOLKLOR U DOMU

Ovih je dana, u prostorijama HKUD-a „Vladimir Nazor“, započela s radom još jedna grupa folklorne sekcije i to za djecu dobi od 6 do 12 godina. Odaziv mališana je velik, tako da grupa broji 18 članova a vodi ju Kristina Pekanović, dugogodišnji član folklorne sekcije. Kristina je u nekoliko navrata pohađala školu hrvatskog kao i školu dječjeg folklora.

Vjerujemo da će ovi mališani izrasti u vrsne igrače, koji će naše društvo predstavljati i van granica zemlje.

Valentina Gromilović

AKTIVNOSTI KLUBA LJUBITELJA BILJAKA

Sajam cvijeća u Vukovaru

Klub ljubitelja biljaka „Za sreću veću“ organizirao je 9. travnja jednodnevni posjet Vukovaru, a povod je bio drugi po redu Sajam cvijeća, koji je održan u središtu Vukovara na Trgu Republike Hrvatske. Sajam su posjetila 54 ljubitelja bilja iz Sombora, Bačkog Brega i Bačkog Monoštora.

Tridesetak je izlagača ponudilo rasade cvijeća, ljekovitog bilja i sadnica. U ponudi je bilo i žardinjera, ukrasnih lonaca za cvijeće raznih dimanzija i oblika, kao i simpatičnih i veselih detalje za vrt. Tu se mogla naći sva potrebna vrtna oprema, raznovrsna zaštitna sredstva i sredstva za prehranu bilja kao i ona koja doprinose boljem uzgoju u cvjećarstvu i povrtlarstvu. Šarenilo cvijeća i cvjetnih aranžmana upotpunili su mirisni sapuni i voštane svijeće od eteričnih ulja lavande, ružmarina, limuna, ruže – prava aroma-terapija. U ponudi se moglo naći i slika rađenih raznovrsnim tehnikama - od ulja na platnu do minijaturnih vinjeta.

Zaštitni znak Vukovara i vučedolske kulture – Vučedolska golubica, ponuđena je i od keramike i od medenog kolača. Nizali su se štandovi cvjetnih aranžmana, bižuterije za sve uzraste, šarenih gumenih bombona svih oblika, boja i ukusa. Najveća atrakcija i česta meta foto-aparata, bilo je 2 metra (!) visoko jaje, čija je vanjšina podjeljena u četiri polja, a u svakom od njih oslikani su detalji jednog od godišnjih doba. Sa Sajma su nas ispratile tri gospođe obučene u barokne haljine, veselo vrteći svoje sunčane ambrele nakon čega smo se uputili u razgledanje barokne arhitekture grada smještenog na obalama dviju rijeka - Dunava i Vuke. Obišli smo znamenitosti i spomenike kulture i povijesti. Posjetili smo dvorac Eltz, vukovarsku Opću bolnicu, franjevačku Crkvu svetog Filipa i Jakova gdje smo pogledali i film o Siniši Glavaševiću, legendarnom novinaru.

Na povratku kući bili smo puni dojmova i uspomena, razmišljali smo, komentirali i poželjeli da se i u Somboru organizira nešto slično. A do tada, organizirano ćemo putovati na sajmove cvijeća u našoj okolini.

Burza besplatne razmjene bilja i Uskrsna izložba

U prostorijama Hrvatskog doma organizirali smo 15. travnja Burzu besplatne razmjene bilja

i Uskrsnu izložbu. Pored članica našeg kluba, nazočile su i ljubiteljice biljaka iz Bačkog Monoštora i Čonoplje te članice Udruge građana „Zlatne ruke Somborke“.

Posjetiteljice su donijele višak biljaka za razmjenu, a za uzvrat su obogatile svoj vrt, balkon ili sobu, ponekim novim cvijetom.

Uskrsnu su izložbu najviše krasila uskrsna jaja – pisanice. Raznolikost boja, stilova i tehnika izrade nikoga nije mogla ostaviti ravnodušnim. Uskrsni cvjetni aranžmani, slike raznih motiva i tehnika, zečiči ... a za najmlađe kinder-jaja. Potom je u prijatnom ozračju uslijedilo degustiranje raznog domaćeg, finog peciva.

Po tko zna koji put, žena je pokazala koliko je kreativna i draga i ovo druženje učinila pravim uvodom u predstojeće Uskrsne blagdane.

Sudjelovanje na Uskrsnom sajmu

Članice Kluba sudjelovale su na Uskrsnom sajmu ručnih radova i etno hrane, koji je 20. travnja održan u organizaciji Udruženja građana „Zlatne ruke Somborke“ u Sokolskom domu.

Posjet Sajmu cvijeća na Bundeku u Zagrebu

Klub planira organizirati posjet 46. međunarodnoj vrtnoj izložbi FLORAART 2011. koja će se 4. lipnja održati na jezeru Bundek u Zagrebu. Pozivamo vas da svojim blagovremenim prijavljivanjem osigurate sebi mjesto u autobusu, a o svemu se možete informirati kod voditeljice Kluba.

Klara Šolaja Karas

ĆERI

Pričo Joso svom drugaru kad se našli na vašaru o ćerima što je znao šest je priča ispričao.

Nabrajo je sve po redu o svakoj je štogod kaz'o cilo vrijeme, čuteći slušao ga drugar Lazo.

Najstarija ćer je Ana udana je za Stipana š njim ima dvoje dice žive blizu Subotice.

Oma za njom ide Kata vinčana je za Hrvata u Aljmašu kuću ima čovik joj se zove Šima.

Jaga s Grgom živi u Đurđinu porodicu ima finu jedan deran i curica to su za sad njeva dica.

U Tavankut očla Roza čovika je lipog srila napravili kuću novu sad čekaju i prinovu.

Liza našla milicajca ima š njim dva blizanca u Bajmaku oni stoje pola kuće imu svoje.

A najmlađa cura Vita uskočila prošlog lita pobigla je za barbira nikog Tunu iz Pačira.

Ostali smo sada sami ja i majka na salašu a kad dođu nama dica velika smo porodica.

03. 07. 2008. godine
Vinko Janković

STIPANOVA PRINCEZA PONOVRNO U SOMBORU

Prošlo je više od pola godine otkako je, na pozornici Hrvatskog doma, Stipanova princeza proglašena najboljom predstavom prikazanoj na prvoj Međunarodnoj smotri amaterskih društava u Somboru.

U punoj dvorani odjekivali su smijeh i pljesak. Mješali su se žagor publike i riječi glumaca sa scene te se činilo da svi u dvorani sudjeluju u predstavi.

Svaki glumac na sceni trudio se ostaviti što bolji dojam na publiku, a publika je to znala nagraditi smijehom i pljeskom. Bilo bi nepošteno ako bismo, kao gledatelji, hvalili samo glavne glumce jer je izvedba cijele glumačke skupine bila uistinu izvanredna. U Somboru će se još dugo pričati o ovoj predstavi i mnogima će biti žao što je nisu gledali.

Velika hvala glumcima iz Svetozara Miletića na divnoj predstavi. Nadamo se da će i iduće biti takve ili još bolje. **Do skorog viđenja dragi Lemešani!**

Zvonimir Lukač

OPĆINSKA SMOTRA FOLKLORA ČONOPLJA - 26. travnja 2011.

Dana 17. travnja 2011. godine u Čonoplji je održana općinska Smotra folklor. Naše društvo HKUD „Vladimir Nazor“ nastupilo je s običajem „Polivači“ koje je priredio Šima Beretić.

Uz pomoć pjevačke sekcije i orkestra običaj je postavljen na scenu. Nesebičnu pomoć koreografu pružili su članovi folklorne sekcije. HKUD „Vladimir Nazor“ je među nastupima 24 društva iz općine Sombor izborio, kao i prethodnih godina, prolaz na zonsku Smotru koja će se održati u Apatinu. Sve to dokazuje da se u Društvu radi ozbiljno i s dugoročnim ciljevima pa se stoga nadamo da će se plasirati na pokrajinsku Smotru i ove godine.

Svima koji su pomogli oko postavljanja na scenu običaja „Polivači“ najljepše zahvaljujemo.

Beretić Šima

AKTIVNOSTI DRUŠTVA IZMEĐU PRELA I SABORA

Izvršni se odbor sastajao svake srijede a Upravni se sastao jedanput. Donesene su sljedeće odluke:

1. Prihvaćeno je izvješće Stipana Pekanovića o održanom „Velikom bunjevačko – šokačkom prelu”
2. Odlučeno je da se 15. svibnja u Velikoj dvorani Doma organizira Međunarodni festival hrvatske tamburaške glazbe na kojemu će sudjelovati 5 orkestara. Zaduženi su Emil Antunić i Mata Matarić.
3. Knjigovodstvo će voditi tehnička tajnica Društva Ilona Hajnal.
4. Prihvaćeno je izvješće Vesne Čuvardić, predsjednice Odbora za kulturu HNV-a, o odluci da se djelimice prihvate projekti za manifestacije u 2011. godini.
5. Hrvatska matica iseljenika čestitala je 75. obljetnicu Društva. Financijska je potpora za ovu godinu izostala.
6. Smotra kazališnog stvaralaštva mladih održana je 27. ožujka. Naša je mlađa grupa sudjelovala s predstavom „Bubašvaba“. Zaduženi su Lea Jevtić i Zvonimir Lukač.
7. HBK „Lemeš“ je izveo kazališnu predstavu „Stipanova Princeza“. Zadužen je Zvonimir Lukač.
8. Odlučeno je da folklor za najmlađe polaznike vodi Kristina Pekanović.
9. Odlučeno je da se intezivira rad tamburaške sekcije za što je zadužen Emil Antunić.
10. Agažiran je stručni suradnik, redatelj David Tasić-DAF. Zadužen je Zvonimir Lukač.
11. Odobrena je organizacija solističkog koncerta Teraze Kesovije. To je jedan od kulturnih događaja u okviru obilježavanja 75. obljetnice društva. Zadužen je predsjednik.
12. Za „Maraton lađa na Neretvi” osigurana je materijalna podrška našim sudionicima. Zadužen za projekt je Pavle Matarić.
13. Sportska je sekcija održala završni turnir u šahu i sportsko veče. Zadužen je Pavle Matarić.
14. Odobren je nastup folklorne sekcije na općinskoj Smotri narodnog stvaralaštva. Zaduženi su Joso Firanj i Šima Beretić.
15. Odobren je nastup Pjevačke sekcije na općinskoj Smotri pjevačkih grupa. Zdužena je Vesna Čuvardić.
16. Organizirano je čišćenje podruma i tavana Doma. Zadužen je Vinko Jozić.
17. Nije prihvaćen poziv za gostovanje u Čapljini zbog visokih troškova prijevoza.
18. Odobrena je aktivnost sekcije „Za sreću veću“ posjet sajmu cveća u Vukovar. Zadužena je Klara Šolaja Karas.
19. Odobrena je priredba sekcije Suvremene umjenosti kolaža, pjesme, igre, filma i drame. Zadužen je Zvonimir Lukač.
20. Donesena je odluka za održavanje godišnjeg Sabora dana 8. svibnja u 10 sati u velikoj dvorani Doma.
21. Odobrena je kupovina dijelova bunjevačke narodne nošnje u Tavankutu. Zaduženi su Joso Firanj i Šima Beretić.
22. Odobren je turnir stolnog tenisa „Stipan Bakić“ koji će se održati 21. 05. 2011. godine. Zadužen je Pavle Matarić.
23. Prihvaćen je prijedlog za gostovanje folkloru u Omišu krajem lipnja. Za razmatranje prijedloga zadužen je predsjednik.
24. Prihvaćeno izvješće o plasmanu Folklorne sekcije na zonskoj smotri u Apatinu.
25. Prihvaćeno je da sekcija „Za sreću veću“ organizira posjet Sajmu cvijeća u Zagrebu 04. 06. 2011. g.

UPRAVNI SE ODBOR SASTAO 28. 03. I DONIO SLJEDEĆE ODLUKE

1. Prihvaćeno je izvješće o održanom Prelu.
2. Prihvaćeno je izvješće o projektu „Maraton lađa na Neretvi”
3. Prihvaćeno je organiziranje MFHTG dana 15. svibnja.
4. Donesena je odluka o angažiranju spoljnih stručnih suradnika po potrebi.
5. Izvršeno je primanje novih članova Društva.
6. Prihvaćeno je gostovanje kazališne radionice Gušti iz Zagreba. Zaduženi su Šima Raič i Zvonimir Lukač.

Predsjednik: Mata Matarić

Održana 6. sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća

Šesta, redovita, sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća održana je 24. veljače 2011. godine u Subotici. U nazočnosti 25 vijećnika raspravljalo se o 17 točaka dnevnoga reda i doneseno je isto toliko odluka. Sjednica je započela prijedlogom davanja suglasnosti Otvorenom pismu predstavnika hrvatskih institucija, od 14. veljače, kojim je ukazano na ugrožavanje temelja opstojnosti jedne skupine vojvođanskih Hrvata – Bunjevaca. Obrazlažući prijedlog, predsjednik HNV-a Slaven Bačić, istaknuo je veliku važnost pružanja podrške Otvorenom pismu od strane svih ostali Hrvata u Republici Srbiji - bili oni Šokci, Srijemci ili Dalmatinci, čime bi se iskazalo jedinstvo u očuvanju hrvatskog identiteta. Takav je prijedlog usvojen od strane vijećnika.

Donesena je odluka o institucijama od značaja za hrvatsku zajednicu u više vojvođanskih gradova i općina i to: Novom Sadu, Staroj Pazovi, Baču, Šidu i Rumi. Usvojeni su Program rada i financijski plan Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata kao i Program rada i rebalans financijskog plana NIU „Hrvatska riječ“. Donesena je odluka o imenovanju Jasminke Dulić na mjesto odgovorne urednice tjednika „Hrvatska riječ“. Dano je pozitivno mišljenje o prijedlogu plana upisa učenika u prvi razred srednjih škola na području AP Vojvodine u školskoj 2011/2012. godini.

Dijelu sjednice nazočio je i ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čipčić, a u okviru prakse redovitog praćenja rada nacionalnih vijeća. Vijećnici su ministru Čipčiću ukazali na niz poteškoća s kojima se Hrvati i hrvatska zajednica u Srbiji susreću pri ostvarivanju svojih nacionalnih prava. Istaknuto je da se Hrvati osjećaju niže zastupljenim u odnosu na Bunjevce koji za svoje projekte dobivaju znatno veću potporu od države. Kao primjer za to navedena je namjera standardizacije „bunjevačkog“ govora uz potporu srpskih kulturnih i političkih institucija. Osim toga, napomenuto je, da na kulturne događaje u hrvatskoj zajednici ne dolaze predstavnici Ministarstva. Diskriminacija se, također, ogleda i u izmjenama uvjeta upisa u poseban birački popis izmjenom Pravilnika, pri čemu tri manjinske zajednice (Hrvatska, Makedonska i Slovenska) postupak nisu okončale. Osim toga, u poseban popis birača bunjevačke nacionalne manjine upisan je i veliki broj onih koji nisu pripadnici te zajednice. Pri tome ih, lokalna samouprava nije obavijestila o tome da su uvedeni u popis.

Što se tiče obrazovanja na hrvatskom jeziku upozoreno je na problem nedostatka udžbenika i

lektorata za hrvatski jezik kao i nastavnog kadra. Što se tiče informiranja na hrvatskom jeziku, upozoreno je da na Radio Novom Sadu uopće nema programa na hrvatskom jeziku, a na RTV Vojvodini program je manji u odnosu na druge manjine a redakcija na hrvatskom jeziku sastoji se od samo tri člana. Diskriminacija Hrvata i hrvatske zajednice ogleda se u reakcijama bunjevačkih institucija u medijima na Otvoreno pismo predstavnika Hrvatskih institucija i pokušaj da se bačkim Hrvatima zabrani isticanje svojeg subetničkog bunjevačkog identiteta što se manifestovalo tužbom UG „Bunjevačko kolo“ iz Sombora protiv HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice.

Odgovarajući na pitanja vijećnika, ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čipčić istaknuo je kako će ministarstvo, kojem je on na čelu, pomoći u rješavanju problema koji se tiču ostvarivanja manjinskih prava Hrvata u Srbiji. Govoreći o subetničkoj pripadnosti u okviru hrvatske zajednice jasno je poručio da nitko ne može drugome osporavati kako će se osjećati i kako će se izjašnjavati u nacionalnom kao i subetničkom smislu te da takva nastojanja predstavljaju kršenje Ustava i zakona Republike Srbije.

Zoran Čota

Obilježen blagdan svetog Josipa

Štovanje svetog Josipa započelo je sredinom devetog stoljeća, a papa Siksto IV je u 15. stoljeću proglasio taj blagdan obveznim za cijelu Crkvu. Dubrovačka republika slavi svetog Josipa kao zapovijedani blagdan od 1521. godine. Hrvatski sabor je 1687. godine proglasio svetog Josipa zaštitnikom hrvatskog kraljevstva. Hrvatski su biskupi 1972. godine u Splitu potvrdili da je ta odluka Hrvatskog sabora još uvijek na snazi jer Sabor nije imao u vidu apstraktno hrvatsko kraljevstvo, nego hrvatski narod. Sveti je Josip zaštitnik bolesnika i umirućih te uzor obiteljskog života. On nam također pokazuje kako se služi Isusu, spasitelju čovjeka. Blagdan je Svetog Josipa značajan i za hrvatsku manjinsku zajednicu u Srbiji. On je zaštitnik HKUD-a „Vladimir Nazor“ u Somboru, gdje je 19. ožujka služena misa u crkvi Presvetog Trojstva. Hrvatsko nacionalno vijeće je 19. ožujka u župi svetog Roka u Subotici, obilježilo blagdan svetog Josipa, jedan od četiriju praznika zajednice, koji povezuje ovdašnje Hrvate sa svim Hrvatima u svijetu. Blagdan je obilježen misnim slavljem koje je predvodio generalni vikar msgr. Slavko Večerin uz koncelebraciju nekoliko svećenika Subotičke biskupije.

Zoran Čota

MIR I LJUBAV

Kako u ovom uzburkanom vremenu obećavajuće zvuči riječ, ime, naslov MIROLJUB. Snažan, ali u isto vrijeme, nježan vapaj Bogu i čovjeku. Vapaj za mirom. U Psalmu odjekuje: „Iz dubine vapijem k tebi Gospodine!“. Za čim to vapi čovjek? Odakle vapi? Vapi za mirom. Vapi iz dubine, iz dna svoga bića. Bića koje je duboko uznemireno, dovedeno u nesigurnost. Vapi iz straha. Snažan je to i dubinski vapaj. Osjetio je to i prorok Jeremija, pa bilježi: „... viču, Mir, Mir! ali mira nema.“. Izgleda da nešto nije u redu kad Bog ne odgovara. Ne uslišava. Mira nema.

Bio je dan desete obljetnice događaja u Međugorju. Išao sam bolesniku. U susret mi je dolazila jedna žena. Poznata. Pognute glave. Pozdravio sam je. Nastavila je svoj hod bez pozdrava. Nakon nekoliko korak zazvala me. Okrenuo sam se. Veli žena: „Danas je deseta obljetnica Međugorja. Deset godina Majka Božja govori, *Mir, mir*. A vi? Što ste učinili? Mira nema!“. Nastavila je svojim korakom. Ostao sam sam udaren. Poražen. U duši mi je kucalo pitanje: što sam učinio za mir? Vjerojatno ništa, kad mira nema. Sjetio sam se rada s djecom. U školi. Vikali smo. Oni svoje a ja svoje. Oni su se nadvikivali a ja sam vikao: „Mir! Mir!“. Graja još veća. Kada sam se smirio i počeo mirno govoriti, smirili su se i oni. Moglo se nastaviti s radom. Još i danas sam zahvalan gospođi Blaženki na onih par riječi upita.

„Iz dubine vapijem!“ kaže Psalm. Mogu upasti u dubinu očaja, zavisti, ljubomore, osvetoljubivosti, neprijateljstva, mržnje, nestrpilivosti. Iz te dubine glas ne može do Boga. Tu Bog ne odgovara. Tu mira nema, ma koliko ja vikao. Nabrojana stanja ne omogućuju čuti Božji glas. Jer Bog govori u šutnji. Prorok poziva: „Tiho pred Gospodinom, svi, ljudi!“. Tiho pred Gospodinom zašutjeti. U šutnji promatrati svoje stanje. Uočiti svoj položaj. U dubini te šutnje u molitvi pred Bogom očaj se pretvara u nadu, zavist i ljubomora u radost, mržnja u ljubav. To sam pred Bogom dužan učiniti kako bismo postigli mir. Pitala me je žena što sam učinio. Uočio sam kako vičem s propovijedaonice, kako grmim u ispovijedaonici, kako sam nestrpiliv u susretima, kako mi izmiče vrijeme za molitvu. I mira nema. Shvatio sam što mi je činiti. Biti ljudima dobar kao što je meni dobar Bog. Dubine moje duše mjesto su za Boga. To je njegov prostor. Dubina, a ne plićak. Boga na površini nema. Ako Boga tražimo na površini i u površnosti nećemo ga naći. Budući da je površnost postala životno stanje mnogih,

jasno nam je zašto je bezbožnost osobitost našeg vremena. A gdje nema Boga nema ni mira, jer samo je Bog naš mir.

Iz dubine groba Krist je ustao. Prvo što je rekao bilo je: „Mir vama!“. U grobu se odvijala strašna borba između smrti i života. Smrt je ostala u grobu, a život se vratio ljudima i uzašao na nebo. Na nebu nema grijeha, nema ni smrti. Stoga, u dubini ovoga života, vjerujemo Bogu i u duhu njegove ljubavi grlimo mir, jer volja je Božja mir naš. Pred uzašašće na nebo Isus nam je ostavio mir. „Mir vam svoj dajem, mir vam svoj ostavljam!“. Suživot s njim rađa mir. Mira bez Boga nema. Stoga bezbožni mirotvorci ne uspijevaju.

Ljubi mir i za njim idi. Budi MIROLJUB. Tamo gdje su ljubav i mir, tamo je prijateljstvo. Tamo je Bog.

U mjesecu smo svibnju. To je mjesec koji miriše uskrsno i marijanski. Marijin život se odvio između dvaju „Raduj se!“. Prvi put joj je to rekao Gabriel, anđeo u Nazaretu a drugi put joj je zapjevala Crkva zanosnom himnom: „Kraljice neba, raduj se!“. Bio je to život hoda u vjeri, nadi i ljubavi. Život kraj Isusovih jaslca, život žene od njega upozorene da čeka njegov čas, život majke pod njegovim križem. Život djevojke koju je u Nazaretu osjenila Sila odozgo, život Majke, odgajateljice, suputnice i supatnice, vjernice koja je vjerovala onda kada nitko nije vjerovao i kada su svi otišli jer je s Isusovim ukopom bila ukopana i njihova vjera. Ona, Majka, jedina je vjerovala Sinu koji je govorio da će treći dan ustati iz groba. Stoga je ona most između Starog i Novog zavjeta, kako joj pjeva, naš hrvatski pjesnik, Vladimir Nazor:

„I bit ćeš vez, što Zemlje dno i Neba vrh
U jedno spaja.
I bit ćeš most,
od molitava tkan,
od suza mit, i u luk svit,
Nad jazima i crnim vodama,
Što čovjeka će dijeliti od Boga.“

Neka ona, „Kraljica svibnja“, bude zagovornicom našeg mira koji ispunja dubine srca mirom i ljubavlju da u ovim vremenima ispunjenim „jazima i crnim vodama“ ne samo govorimo i vičemo „MIR“ već da za mir radimo, za njega molimo, njega živimo i u sebi i oko sebe.

Dragi čitatelji! Kada uzmete u ruke naš MIROLJUB osvijestite što vam je činiti. Riječju i djelom biti „MIROLJUPCI“, a Bog ljubavi i mira bit će s vama.

br. Vjenceslav Mihetec ocd.

DUHOVNE TRIBINE

KORIZMENE DUHOVNE VEČERI PONEDJELJKOM

Karmelićani su 1986. godine započeli s takozvanim Korizmenim duhovnim večerima koje se održavaju svakog korizmenog ponedjeljka i donose prikladne duhovne teme za sve vjernike grada Sombora. Te su se Korizmene duhovne večeri najprije održavale u sakristiji a potom u dvorani drugog kata samostana. Kako su postajale sve posjećenije 2000. godine počinju se održavati u velikoj dvorani Hrvatskog doma u Somboru, uz pristanak uprave spomenutog Doma. Od 2008. godine Korizmene duhovne večeri se održavaju u dvorani Njemačkog kulturnog društva „St. Gerhard“ koja se nalazi na Velikom katoličkom groblju, kraj župnog dvora sv. Križa, u Somboru.

Tradicija pobožnosti Križnog puta, koju je 1905. uveo Sluga Božji o. Gerard, traje sve do danas u karmelićanskoj crkvi u Somboru. Vjerujemo da ta pobožnost neće isčeznuti iz srcâ vjernika grada Sombora.

o. Mato Miloš, OCD

Duhovni centar o. Gerarda nudi različite aktivnosti tijekom cijele godine. Osim toga, Centar stoji na raspolaganju raznim zajednicama, redovničkim institucijama, grupama i crkvenim pokretima, te pojedincima koji žele neko vrijeme provesti u sabranosti šutnji i molitvi. Voditelj Duhovnog Centra je o. Zlatko Žuvela, OCD.

Središnja je tema Duhovnih večeri 2011. godine: Ispovijest kršćanske vjere. Apostolsko Vjerovanje, „Vjerujem–Vjerujemo“

14. je ožujka u 19.30 održana prva korizmena duhovna večer s temom: „Vjerujem u Boga Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje“ na kojoj je predavač bio Antonio Mario Ćirko, prior karmelske zajednice u Remetama koji je doktorirao na temi iz oblasti teologije.

„Prvo je pitanje koje moramo postaviti: je li nam vjera doista u srcu, ili vjerujemo iz običaja?“ - riječi su kojima je započeo svoje predavanje otac Ćirko. Mladi traže živo svjedočenje, nije im

dovoljan samo razum potrebno je iskustvo. Vjera se daje malenima i skromnima, vjera je dar, pa i oni koji nisu prihvatili Boga ipak su svjesni da ima nešto iznad njih - obrazlagao je dalje svoju temu otac Mario.

Iduće je večeri predavao otac Zlatko Pletikosić, ocd. koji je 20. travnja 2008. g zaređen u Somborskom karmelu, na ponos i radost svih Somboraca jer je to bilo prvo svećeničko ređenje u prostorima ove crkve. Otac Zlatko je govorio o drugoj božanskoj osobi, o Sinu, o Isusu Kristu. Isusa nazivaju „rabi“ što zači učitelj. Otac Zlatko poziva da tog učitelja ne smijemo izgubiti, odnosno ne smijemo prestati rasti u vjeri. Na kraju poručuje „Neka nas vjerovanje nadahnjuje, utvrdi naše znanje i učvrsti vjeru.“

Treću tribinu vodio je Otac. Petar Janjić prior karmelske zajednice na otoku Krku. Otac je Janjić govorio o Duhu Svetom, kao trećoj Božanskoj osobi, koja je dar koji oslobađa i ljubav koja ujedinjuje, stvaratelj novog i ljubav koja tješi. Govorio je i o Djevici Mariji koja je potpuno otvorena Duhu Svetom i poslušna njegovom vodstvu. Otac Janjić navodi kako je mjera čovekove slobode u onome koliko se da voditi od Duha Božjeg, odnosno prihvatiti njegovo poticaje, stoga čovjek ne treba u životu stvarati zapreke Božjem djelovanju, već treba dopustiti da se Bog u nama nastani, kao što se nastanio u Djevici Mariji.

Četvrtu je temu „ Isus Krist mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan“ razmatrao o. Dražen Marija Vargašević, ocd. „Pashu možemo shvatiti kao muku, smrt i uskrsnuće“ - tim je riječima započeo svoje razmatra je o. Dražen. Isus je radio protiv zakona farizeja. On je taj zakon dopunjavao jer riječ i misao treba moći razumjeti, događaje i tumačenja treba povezati. Povezati Stari i Novi zavjet. Spašen je onaj koji vjeruje, istina se ne može doseći logikom - potrebni su vjera, nada i ljubav, kako bi se to razumljelo. Kroz muku se vidi prošlost sadašnjost i budućnost. Duh Sveti nas uvodi u životne tajne Trpljenje i muka su neizbježni

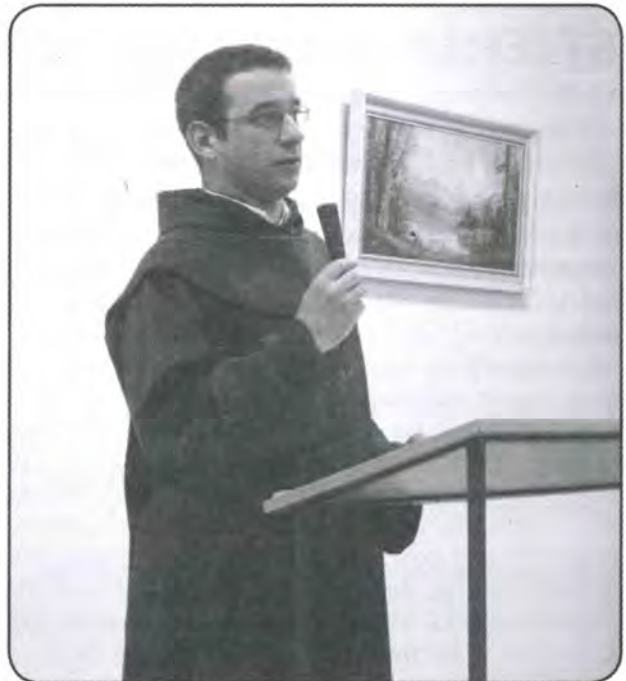
jer spasenje je u njima. „Muka – Smrt – Uskrsnuće“ to je punina života.

Na petoj korizmeno večeri govorio je o. Franjo Pogorelec ocd. koji djeluje u Remetama. Peta tema „Sašao nad pakao“ govori o Isusu koji silazi nad pakao gdje se nalaze milijarde mrtvih. Isus pobjeđuje Sotonu, a silazak nad pakao je potpuno dovršavanje Kristovog otkupiteljskog djela koje ima posljedice na čitav ljudski rod od Adama nadalje, jer su uključeni u spasenje, ljudi svih vremena, vjera i nacionalnosti spašavaju se po Isusu Kristu. Kristovo je uskrsnuće središnje mjesto vjere i od njega počinje kršćanstvo. Postoje li dokazi da je Isus uskrsnuo? Najveći dokaz nije nekakav vanjski znak, već radikalna promjena učenika nakon susreta s uskrslim Kristom. Nisu se bojali hrabro svjedičiti iako su ih bičevali i prijetili smrću. Oni svoje živote ne bi stavljali na kocku da nije bilo uskrsnuća. Uskrsli Krist je poveznica našeg uskrsnuća. On je ušao u Kraljevstvo Božje i svima nama želi otvoriti ta vrata.

Predavač na šestoj korizmenoj večeri bio je o. Dario Tokić ocd. s temom: „Isus uzašao na nebesa, sjedi o desnu Boga Oca svemogućega“. Mesija je po uskrsnuću bio inauguriran kao vladar sveg stvorenog i obećao je učenicima da će s njima ostati do konca svijeta, što je nada za sve nas. „Sjedi o desnu Boga“ zapravo govori o tome da je započelo Isusovo kraljevstvo i da ono nikad neće prestati. Otac Dario zaključuje riječima: „Isus se zauzima za nas i to je ono zbog čega je sjeo zdesna Bogu.“

Voditelj duhovnog centra o. Zlatko Žuvela bio je izvrstan vodič kroz ove duhovne tribine. Ne smijemo zaboraviti ni Nikoletu Malenić, koja je večeri ukasila i uljepšala prigodnom duhovnom glazbom na violini. Tribine su uvijek bile lijepo posjećene što pokazuje da Somborci vole duhovni život za što Karmel ima velike zasluge „posebno sluga Božji otac Gerard“ koji je te pobožnosti počeo.

Alojzije Firanj

*(nastavak iz prethodnog broja)***STJEPAN RADIĆ U SOMBORU I NJEGOVOJ OKOLICI****SOMBORSKA DEKLARACIJA**

Najava sjedinjenja dviju stranaka rezultirala je buđenjem hrvatstva u Bačkoj, pa je tako subotički Neven glasilo BŠS u broju od 4. II. 1926. izrazio želju da Radić „oslobodi Vojvodinu od teškog jarma, koji joj nametnuše na vrat pokvarena beogradska čaršija... U gradovima i selima gdje živimo mi Hrvati - (riječ je o Vojvodini) i dan danas se srbuje na dugačko i široko. U općinama, u školi, u sudu, u državnom tužioštvu (!!), na željeznici, u financiji svud se srbuje, svud gotovo sami Srbi i rabi se mal' ne isključivo samo ćirilica. Hoće da nas posrbe! I zato smo se mi obraćali g. Radiću te je morao doći Radić u Vojvodinu, da nas oslobodi toga zla. Samo nam Radić može, a on i hoće da nam pomogne. Tražimo da gdje smo mi Hrvati u većini, da se rabi u prvom redu latinica. Hoćemo naše hrvatsko pismo, našu hrvatsku kulturu“.

Radićev je posjet Subotici potaknuo i osnivanje novih organizacija po Bačkoj dok su dijelovi somborske BŠS okupljeni oko Josipa Palića izjavili da se priklanjaju i stupaju u redove HSS-a te su pozvali sve Bunjevce i Šokce da ih slijede iako se stranke još nisu bile službeno ujedinile.

Na sjednici kotarske organizacije HSS-a u Somboru 2. V. 1926., na kojoj su bile nazočne brojne podružnice stranke i narodni zastupnik Josip Zagorac, dogovoreno je da će Radić doći u Sombor 24. V. 1926. kada su se dvije stranke trebale ujediniti. Istodobno su se s najavom ujedinjenja dviju stranaka pripremala i demonstracije od strane Radićevih protivnika. U samom Somboru obavljale su se pripreme orjunaša, srnaovaca, koloniziranih dobrovoljaca i pašićevih radikala da se onemogući ovaj zbor, jer su smatrali da taj zbor znači provokaciju Srba. Radikali su najavljuju deklarciju držali opasnom za svoje interese jer su htjeli da Bunjevci i Šokci i dalje ostanu oslabljeni u svojim lokalnim, međusobno suprotstavljenim, strankama.

Stjepan Radić je došao u Sombor 24. V. 1926., a dočekan je svečano na bezdanskom putu od Antuna Matarića, prvaka somborske organizacije HSS-a, i velikog broja konjanika u narodnim bunjevačkim nošnjama pod hrvatskim zastavama. U Radićevoj su pratnji bili i brojni narodni zastupnici. Nakon ulaska u grad Stjepan se Radić s pratnjom uputio do kuće Josipa Palića, gdje je primio izaslanstvo

BŠS-a na čelu s Mirkom Ivkovićem Ivandekićem, koji mu je pročitao deklaraciju BŠS-a o stupanju stranke u HSS, a koju je Radić u cjelini prihvatio. Nakon toga, Radić se uputio na najveći somborski trg, Trg Presvetog Trojstva, na kojem se okupio veliki broj Radićevih pristalica ali i njegovih protivnika koji su tijekom trajanja govora pokušali prekinuti skup kao i čitanje deklaracije o ujedinjenju dviju stranaka. Poslije Stjepana Radića riječ je uzeo Mirko Ivković Ivandekić te u ime vodstva BŠS izjavio da su: „Bunjevci i Šokci Hrvati i da Hrvatima žele ostati“. Istaknuo je da između BŠS i HSS nema nikakve razlike i pročitao je deklaraciju po kojoj Bunjevačko-šokačka stranka kao takva prestaje postojati, sve mjesne organizacije postaju organizacije HSS-a, a Neven, dotadašnje glasilo BŠS postaje glasilom HSS-a za Srijem, Banat, Bačku i Baranju.

Mario Bara

Neredi orjunaša, srnaovaca, dobrovoljaca i pašićevih radikala na skupštini HSS prilikom objave sjedinjenja BŠS i HSS

PORTARIJA GLASILO U SOMBORU
CIPRIJA DOŠIĆ

DOM

GLAVNO GLASILO HRVATSKE SELJAČKE POLITIKE

ZAGREB, U PRILJEZU, 31. BIVINAJA 1926. GODINA 23

**Srijem, Baranja, Bačka - jedna su
duša seljačka**

*Naslounica zagrebačkog Doma
o sjedinjenju BŠS i HSS u Somboru*

nastavak u sljedećem broju

DUJO MARKOVIĆ

Povlačenje Osmanlija iz Europe započinje njihovim porazom pod Bečom 1683. te padom Budima 1686. godine. Austrijanci ih sve više potiskuju pa tako 12. kolovoza 1686. godine Osmanlije trpe još jedan poraz kod Mohača. Tijekom 1687. godine oslobođena je cijela Slavonija kao i grad Sombor. Osmanlije su zbog poraza iskaljivali svoj bijes u Bosni nad kršćanskim življem što je rezultiralo masovnim iseljavanjem više od 30.000 duša iz Dalmacije i zapadne Bosne, preko Save u Slavoniju a zatim i u Bačku. Među njima je bila i velika skupina od oko 5.000 bunjevačkih Hrvata, koju su predvodili Dujo Marković i Jure Vidaković. U želji da se nasele u Bačkoj, traže dozvolu od bavarskog izbornog kneza Maksimilijana, koji Markovića i Vidakovića šalje u Beč da se direktno obrate caru Leopoldu I. Na prijedlog ratnog vijeća car, 1. rujna 1687. godine, daje suglasnost i Bunjevci prelaze Dunav te naseljavaju trokut između Sombora, Baje i Subotice.

Dujo Marković se s obitelji naseljava u Somboru a Jure Vidaković u Lemešu (danas Svetozar Miletić). Dujo ubrzo dobiva zvanje kapetana a 29. svibnja 1690. godine, on i njegova obitelj (supruga Petronela, djeca: Jure, Matija, Kuzma i Marta; rođena braća: Grgur, Franjo i Bartol; Grgurova djeca: Stjepan, Franjo i Nikola) carskim dekretom, dobiva plemstvo. Iste godine Dujo predvodi 600 pješaka i 200 konjanika u bitci sa Turcima kod Slankamena, gdje gine.

Dujin sin Jure biva imenovan kapetanom a Matija postaje starijim zamjenikom kapetana Vojnog šanca u Somboru. Dujin unuk Matija Marković bio je major potiske vojne milicije. Srpnja 1749. godine obraća se pismom carici Mariji Tereziji s molbom, da se njemu i njegovom plemićkom potomstvu omogući uporaba pustara Gradina i Kula, dodijeljenih njegovim precima na osnovu zasluga koje su učinili Kruni.

I Jure Vidaković, za zasluge, dobiva plemićko zvanje. Grb obitelji Vidaković može se i danas vidjeti na stropu dvorane s grbovima u županijskoj palači u Somboru, izgrađenoj

1804. godine. U Svetozar Miletiću, potomci Jure Vidakovića, čuvaju plemićku povelju i druga odličja svojih predaka. U Somboru i salašima Gradina i danas žive potomci Duje Markovića koji nose nadimak - Kapetani i doprinose radu hrvatskih institucija. Dujo Marković se i danas smatra jednim od najzaslužniji žitelja u povijesti Sombora.

Milan Vojnović, u knjizi „Sombor ilustrirana hronika“, pominje Duju Markovića na čelu liste znamenitih Somboraca ali kao „pokatoličenog Srbina“!

Josip Z.Pekanović

JEZIK KOJIM GOVORIMO

Što znate o jeziku kojim govorimo? Hrvatski jezik govori preko pet i pol milijuna ljudi, uglavnom u Hrvatskoj, ali i u dijaspori. Počeci hrvatske pisane riječ sežu daleko, čak u 11. stoljeće. A znate li koja je najduža hrvatska riječ? Postoji toliko toga što ne znamo o vlastitom jeziku a cilj je ovog teksta otkriti neke, do sad možda nepoznate podatke ili samo podsjetiti na to koliko lijepim i složenim jezikom govorimo.

Hrvatski jezik dijelimo na narječja, narječja na dijalekte, a dijalekte na skupine govora. U hrvatskom jeziku postoje tri narječja: kajkavsko, čakavsko i štokavsko. Nama su, najzanimljivija dva dijalekta štokavskog narječja – slavonski dijalekt i novoštokavski ikavski (tzv. zapadni) dijalekt, jer se upravo njima služe Hrvati na ovim prostorima. Takozvani "šokački" govori pripadaju slavonskom, a "bunjevački" novoštokavskom ikavskom dijalektu.

Kad kažemo da je neki govor "ikavski" to znači da se staroslavenski *jat* u tom govoru izgovara kao *i* (a ne kao: *e*, *je* ili *ije*). Iako se ponekad zbog ikavskog odraza *jata* i blizine prostiranja ovi govori poistovjećuju, u znanosti se oni dobro razlikuju. O ikavici je dobro reći i to da su bunjevački govori ikavski dok šokački govori ne moraju biti ikavski, premda ih ima i takvih. Govoreći o bunjevačkim i šokačkim govorima važno je napomenuti i to da ti govori zapravo pripadaju hrvatskom korpusu štokavskog narječja te da su šokački govori staroštokavski, a bunjevački novoštokavski. Osnovna razlika između bunjevačkih i šokačkih govora je u naglasku. Šokački govori imaju arhaični, stari, naglasak a bunjevački novi,

onakav kakav se može čuti u suvremenom hrvatskom standardnom jeziku.

Osim toga, neki šokački govori još uvijek čuvaju specifičan naglasak koji se zove metatonijski akut.

Novoštokavskim ikavskim dijalektom (kojem pripadaju bunjevački govori), pored Dalmacije, Dalmatinske zagore, djelomice Like, Gorskog kotara i nekih otoka, te zapadne Bosne, dijela južne i centralne Bosne, govore i Hrvati u sjevernoj Bačkoj oko Subotice i Sombora. Zanimljivo je da se ovim govorom služe i moliški Hrvati u Italiji, te Hrvati u Mađarskoj oko Budimpešte i Baje.

Slavonski se dijalekt (kojem pripadaju šokački govori) prostire na području slavonske Posavine i Podravine u hrvatskom dijelu Baranje, u hrvatskom Podunavlju kao i u nekoliko mjesta u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine. Govori se tog dijalekta mogu čuti i u nekoliko mjesta u Mađarskoj (uz Dravu). U zapadnobačkom Podunavlju govori slavonskog dijalekta još se mogu čuti u Bačkom Bregu (Beregu), Bačkom Monoštoru i Sonti. Nekada su toj skupini pripadali i Bač, Plavna, Vajska i Bođani no danas je govor u tim mjestima asimiliran što je dovelo do gubljenja arhaičnog govora.

Ovaj tekst je samo kratki prikaz koji donosi osnovne podatke o ovim govorima. Na nama je da ih čuvamo i njegujemo jer, ako to ne učinimo, nove generacije neće imati priliku upoznati ih.

I za kraj, odgovor na pitanje s početka teksta – najduža riječ hrvatskog jezika je **prijestolonasljednikovica**. Sigurna sam da ste znali odgovor.

Monika Vekonj

O ŠKOLI I UČENJU

Znanje koje steknemo učenjem veoma je značajno u ljudskom životu. O njemu ovisi društveni status čovjeka, imovinsko stanje i kvaliteta života. Zbog toga mu i pojedinci i društvo u cjelosti, pridaju veliki značaj. Učenje je „bogatstvo siromašnima, čast bogatima, pomoć mladima i potpora starima...”

Zbog toga se otvaraju mnoge škole koje financira društvo. One pripremaju djecu za njihovu ulogu u društvu. Škole su postale mostovi između obitelji i društva.

Ključ svake znanosti jest znak pitanja.

Čovjek može onoliko koliko zna.

Tko hoće učiti svugdje nađe školu.

Investicija u znanje plaća najbolje kamate.

Star je samo onaj tko nema više želje nešto naučiti.

Tko hoće druge učiti, mora i sam nešto znati.

Dobar učitelj umije druge poučiti čak i onome što sam ne razumije.

Učeci jednu stvar dobro, možeš naučiti deset.

Talent se stvara u samoći, karakter u društvu.

Vino pij iz male boce, učenost iz velike.

Alojzije Firanj

BOLESTI USTA I ZUBI (drugi dio)**- Dr Marija Mandić rodjena Matarić -**

ZADAH IZ USTA (halitosis, fetor ex ore) može biti prolazan (najčešće nestaje nakon pranja zuba, jela, uporabe zubnog konca ili vodice za ispiranje usta) ili trajan. Dugotrajna zadah mogu uzrokovati želučano-crijevne ali i bubrežne bolesti te dijabetes, tuberkuloza, rak, upala sinusa i streptokokna upala grla. Stoga bi svatko tko ima ustrajan zadah iz usta koji, po svemu sudeći, nije u vezi s oralnom higijenom ili privremeno lošom probavom, morao upitati liječnika za mogući uzrok.

ŠKRIPANJE ZUBIMA ili bruksizam je problem koji se javlja isključivo tijekom sna i često je povezan s emocionalnim stresom, napetošću, strahom ili umorom. Ovo je veoma česta pojava, pogotovo kod osoba starijih od 25 godina i podjednako se javlja kod žena i kod muškaraca. Kod djece je ovaj problem povezan s prehladom, infekcijom uha ili alergijom. Liječi se nošenjem silikonskih štitnika za zube tijekom sna, jer neliječen može dovesti do ozbiljnih oboljenja zubi kao što su karijes i paradontopatija.

PARADONTOPATIJA je bolest potpornog aparata zubi uslijed koje dolazi do nastanka parodontalnih džepova u kojima se stvaraju gnojne nakupine koje dovode do pojave neprijatnog zadaha iz usta, otoka vilice i obraza. Uslijed toga zubi gube potporu, počinju se klimati i pomerati a desni se povlače zbog čega zubi izgledaju duži. Naposljetku dolazi do ispadanja zdravih zubi koje se zna javiti i kod osoba u tridesetim godinama života. Ono što je vrlo važno jest da bola praktički nema sve do pojava komplikacija (gnojnih vrećica, cista, upala sinusa, infekcija okolnog tkiva) tj. do poodmaklog stadija bolesti u kojem je liječenje znatno otežano.

KAKO PRAVILNO PRATI ZUBE:

- Najmanje tri minute, navečer radi zdravlja, a ujutro radi higijene.
- Gornje zube kružnim pokretima od gore prema dolje («kako kiša pada»)

- Donje zube kružnim pokretima od dolje prema gore («kako trava raste»)
- Pokrete ponoviti barem osam puta na površini 2-3 zuba
- Prvo se pere vanjska strana gornjih pa donjih zubi, zatim unutarnja strana gornjih pa donjih zuba, a nakon toga grizne površine.

ORDINACIJSKI BONTON ZA PACIJENTE*(u nastavcima)*

Nastavljamo sa savjetima kako uspostaviti ugodnu i kvalitetnu komunikaciju s liječnikom. Nakon što ste pokazali interes za svoje zdravlje, pripremili se za pregled složivši svoju medicinsku dokumentaciju po grupama specijalnosti i po datumima, za idući posjet liječniku savetujemo vam sljedeće:

1. „SLOŽITE“ GLAVU“

Liječnik nema kristalnu kuglu, te samo Vi znate što Vas muči i zbog čega ste došli stoga morate znati kratko i jasno odgovoriti na iduća, uobičajena, pitanja koja će Vam liječnik postaviti tijekom pregleda:

1. Zbog čega ste došli? Koje su trenutno Vaše tegobe?

2. Koje lijekove uzimate i kako?

a. naziv tableta koje uzimate

b. koliko miligrama ima u jednoj tableti

c. kako ih uzimate, tj. koji je režim njihovog uzimanja (koliko tableta, u koliko sati, prije ili nakon jela itd.)

(Npr. Enalapril 20mg, jedna tableta ujutro, pola navečer; Aspirin 100mg nakon ručka i Trental 400mg navečer prije spavanja).

3. Koje su dosadašnje dijagnoze? Jeste li ležali u bolnici i zbog čega? (Npr. znate da imate povišen krvni tlak, šećernu bolest, proširene vene na nogama, upalu prostate, a u bolnici ste ležali zbog ispitivanja poremećaja zgrušavanja krvi)

4. Jeste li do sada imali nepoželjnih reakcija na neki lijek (morate znati koji!) i kako je to izgledalo? (Npr. znate da ste alergični na Penicilin i/ili Aspirin i/ili brufen i/ili Baralgin, kad ste ih uzeli imali ste osip po tijelu, svrbež, gušenje i sl.)

2. PRIPREMITE PITANJA

Kao što na papirić trebate napisati svoju terapiju, bolesti i alergije na lijekove, također možete zapisati i pitanja koja želite postaviti liječniku kako, zbog zbunjenosti pregledom, ne biste zaboravili pitati sve što Vas zanima o bolesti i terapiji.

„ESEMES“

Kako se Uskrs približavo, majka Ana je bila sve više u brigi kako će ić u varoš, najpre na pijacu prodat koječega sa salaša, a posli i po dućanima ić kupit daci dara za u „gnjizdo“ kad budu došli čestitat Uskrs. Lako je bilo lani i oni godina prije, kad je dida još bio kadar radit i držo konje i fijaker. Kad riše ić na pijacu, uveče priprave to što ćedu nosit prodat, ujutru urane, oprave se i ajd u varoš. Lani, na prolićnom vašaru o Svetom Jozipu, dida je prodo kobilu Vranku. Teška srca se oprostio od nje. Moro je, ne isplati se držat je u košari i samo ranit, a nije bio kadar sa š njom ništa radit. Dica su sve sa traktorom poradila, a držat kobilu samo radi parade, ne vridi. Fijaker su ostavili, malo ga opravili, dotirali, ofarbali i sad ga drže pod šupom, a priko lita u avliji i na njem cviče u saksijama, radi lipote.

Studirala je majka nikoliko dana u svojoj glavi kako će opravit Uskrs, jel dica će doć pa i ona mora pripravit svega i ne smi se osramotit prid dicom. Dida nema penziju, nije uplaćivo na vrime jer nije ga imo ko uputit u te zemljoradničke penzije, a imo je samo dva razreda škole. Živili su od zemlje i od tog što mogu štogod prodat sa zemlje ili iz košare i svinjaka. Znala je kadgod majka lipi novaca donit sa pijace za kuću pa je tako i sad planirala da i ovaj Uskrs opravi, kad štogod proda u varoši.

Najstariji njim unuk, Joso, jesenas svršio vojsku, položio ispit za vozača, kupio polovni auto, Juga, i sad sidi kod kuće, čeka da dobije kaki poso. Pomaže baći i nani oko namirovine i drugi poslova. Majka je naštudirala u svojoj glavi da bi baš on nji s koli mogo nosit u varoš na pijacu. I dida je, od novaca što je dobio za kobilu, pomogo Josi da može kupit auto.

Mislila je majka šta će nosit, i kako će to raspoređit po autu. Natrag će metit par pućaka, jednog starijeg pivca, kojeg je rišila prodat jel je tuko ove mlade, jaja punu kotaricu, sira u plastićnom vajnglu, džaćić ora, vinac bilog luka, tablu slanine i još koječega. Tribaće joj ić i u crkvu, ispovidit se prid Uskrs, a i dida bi se mogo š njima krenit, divanio je da triba ić k barbiru, zdravo se zupušto sa kosom.

I baš tako, kako je majka naumila, tog pijaćnog dana su ujutro krenuli ona, dida i Joso na pijacu, k barbiru, u crkvu i po dućanima.

Kad su došli u varoš, Joso je pito di da tira kola, i di će se parkirat, triba se organizovat da se mogo posli svršitog posla opet nać kod auta kad se budu krećali natrag, na salaš. Dida je reko da tira na ono misto di se on godinama parkiro sa Vrankom na fijakeru i di je čeko majku da ona svrši poslove na pijaci i po dućanima. I majki je to pasiralo, blizu je pijace, i navikla je. Međutim, na tom mistu se više nije moglo parkirat, prostor je ureden, postavit je saobraćajni znak da je parkiranje zabranjeno i Joso je moro tražit drugo misto di će parkirat svoj auto. Jedva je u nikoj ulici našo misto za parkiranje. Kazo je didi i majki da se to plaća po satu a da oni zato nebrinu jer će to on platiti putem „ešemesa“. Dida i majka su se samo zgledali, al ništa njim nije bilo jasno priko čega će on to platit kad ne triba dat novce. Reko njim je da to nije njeva briga, on će to rišit priko mobilnog telefona. To ih je još više zbunilo, al nisu više o tom raspravljali, već su krenuli svak na svoju stranu, za svojim poslom. Joso je pomogo majki da odnese robu na pijacu, dida je oćo k barbiru da vata red, a

posli će se vratit kod majke na pijacu i čekat da rasproda to što je donela. Dogovorili su se da se nađu u jedanaest sati kod auta.

Joso je posli očo u prodavnicu autodelova da kupi kaiš za ladnjak za Jugu i svrnio je na Biro za zapošljavanje da vidi ima li kaki oglas, i triba li kom radnika za kaki poso. I upravo tamo je srio svog najboljeg druga iz vojske, nikog Antuna, kojeg nije vidio još od vojnički dana. Lipo su se pozdravili i obradovali jedan drugom, a Antun je pridložio da idu digod sist, u kaki kafić, da se izdivane ko ljudi. Na lito bi se Antun tio ženit pa bi rad bio da mu baš Joso bude kum, dobri su bili u vojski. Joso je pristo, i oma su to zalili pićom, dobro se ispričali, a na sat nisu ni gledali. Frtalj dvanaest je bilo kad su ustali, lipo se pozdravili, razišli se, uz dogovor da će se čuti mobilnim telefonom kad bude tribalo. Žurio je Joso k autu, znajući da ga čekaju dida i majka. Kad je došo bliže autu vidio je cedulju okačenu na brisače stakla. Oma se latio za mobilni i pročitao poruke da mu je istekao rok za plaćeno misto na parkingu i tribo ga je obnovit, a on to nije učinio jel u kafiću nije čuo signal sa mobilnog telefona. Uhvatio se obema rukama za glavu, to su dida i majka vidili i oma svatili da se štogod desilo što nije dobro. Pitali su ga šta je to tako strašno kad se uhvatio za glavu. Reko njim je da je tribo poslat još jedan „esemes“ i sve bi bilo u redu a ovako će morati platiti kaznu, jer je dobio opomenu.

- Kolku kaznu? - pitala je majka.

- Iljadu dinara, u roku od osam dana.

Dobro smo prošli, mogli su nam i auto odnit sa paukom, pa bi trošak bio i veći - kazo je Joso.

- Sićaš se Ano koliko smo puti bili sa konjom i fijakerom u varoši i nikad nam se tako štogod nije desilo ko danas, kad smo došli na autu. Znalo se di se mož stat sa fijakerom, nije tribalo taj niki „semes“ plaćat, i ako se konj poneredi, imali smo vatralj i metlicu na fijakeru, očistim, i tiraj dalje. A vidi sad, oma kazna - žalio se dida majki kojoj je ovaj događaj prominio planove oko toga šta će metit u gnjizdo u nedilju kad dica dođu čestitat Uskrs. Nuz troje svoje dice, imali su i sedam unučadi i za svakoga je majka pripravila šta će im dati za poklon.

Ovima dvojima malima, što još ne idu u škulu, njima će nuz šarena jaja dati čokolade i bonbona. Ovi dvoje što idu u škulu u salaše,

dobiće fodbal, a onima što idu u varoš u škulu, njima će dat novaca, tako su naredili. Stipanu i Vranji uvik triba para za niki kredit za mobilni telefon. Josi će dat za gorivo što ji je nosio na koli u varoš i moraće mu još dati novaca za taj vražiji „esemes“ i kaznu koju Joso mora platit za osam dana, za parking. To joj je teško palo da plati, al žavo joj Jose, nigdi ne radi, i otkaleg mu novci da to plati.

Drugi put, kad budu išli u varoš, dida će sidit u koli i čuvat da se tako štogod ne ponovi.

Vinko Janković

DIVOJAČKA TUGA

*Rujan stigo. Sokak se okitio zlatom.
Enge podvikivu, svatovi prolazu,
Srce panti rascvatu trišnju, tvoje
Crne oči, di smo prolazili ugazitu stazu.*

*Sićaš li se kad si moje kike
Misečinom pleo?
Na virnost svojom dušom
I srcom se kleo.*

*Bili šlajer druga je nosila.
Pisma bez glasa ostala, egeda
Bez žica zajedno sa mnoom tugovala.*

*Prodo si se za vrance, livade i njive.
Taloškinja srce ti sledila.
Zaboravio si kad si reko da sam
Samo tvoja bila.*

*Na vankušu što sam vezla, samo
Za tebe i mene, sad na njemu
Stručak zelenoga ruzmarina vene.*

*I sad ti tražim međ cvitovima trišnje.
Ni njoje nema više, samo zelena trava
Uspomenom diše.*

*Sve ove godine tužne su bile.
Suze se moje u zrnje nizale.
Bez onoga kojega sam voljila
Rumene zore više nisu svanjivale.*

*Ne pantim više jeseni što su prošle.
Naslagane bore tugu mi sakrile.
U njima su urizane riči sto su lažne bile.*

*Požutili upleti, divojačko ruvo
Potavnile pule žute i srebrene
Svaka jesen s kišom što dojde
Podsica samo na tebe i mene.*

Marica Mikrut

TATULA - NAJOTROVNIJA BILJKA SJEVERNE BAČKE

O našim otrovnim biljkama

Kada kažemo "naše" mislimo na one biljke koje u našim krajevima (dakle, na sjeveru Bačke) slobodno i u znatnom broju rastu u prirodi. Jedan od ozbiljnijih kandidata za našu "najotrovniju" biljku bio bi ricinus koji je u Guinnessovoj knjizi rekorda proglašen "najotrovnijom biljkom na svijetu". Međutim, ricinus je, tek u novije vrijeme u naše krajeve uvezen iz Afrike te se zbog lijepih cvjetova i listova uzgaja u vrtovima kao ukrasna biljka.

Treba ipak reći slijedeće.

Ricinus proizvodi otrovnu bjelančevinu ricin, čija je smrtonosna doza, ako se primi kao injekcija ili se udahne, oko 20 milijunih dijelova grama po kilogramu tjelesne težine, dakle 1-2 miligrama za odrasla čovjeka. Ako se unese kroz usta, smrtonosna doza je oko tisuću puta veća (zbog slabije apsorpcije). U svakom slučaju, onaj tko proguta 4-8 sjemenki ricinusa može računati s odlaskom na onaj svijet. Ako se ne reagira, smrt nastupa za 3-5 dana. Zanimljivo je da patka treba progutati čak 80 sjemenki da bi ishod bio isti.

Sada treba spomenuti tatulu (u nekim krajevima ju nazivaju smrdljika ili kužjak), čiji je latinski naziv *Datura stramonium* L. Izgled biljke se vidi na **slici 1**, izgled njezina cvijeta na **slici 2**, a izgled zrelog ploda na **slici 3**.

Tatula je srodnik nama dobro poznatih biljaka kao što su krumpir, paprika, rajčica i duhan. Raste u krajevima s umjerenom-kontinentalnom i toplom klimom, pa tako i kod nas. Voli zemljište bogato dušikom, zapuštena mjesta (smetlišta, pokraj puteva i ograda, oko naselja) ali i vrtove, njive i vinograde.

Pisac ovog članka nalazio je tatulu na mnogim mjestima u okolici Sombora, a naročito u gradinskom, lemeškom i nenadičkom ataru. Osobito je lako zapaziti tatulu na njivama zasadenim šećernom repom, budući da su stabljike tatule znatno više nego repa.

Tatula je jednogodišnja biljka. Stabljika može narasti i preko jednog metra. Cvjetovi imaju karakteristični "trubasti" oblik (stoga njezin naziv na engleskom glasi "đavolova truba" ali i "anđelova truba"). Cvjetovi su bijeli ili blijedo-ljubičasti, vrlo slabog mirisa. Plod tatule je krupna čahura, s kratkim mekanim bodljama. Kada sazri, plod se otvara, i iz njega ispadaju sjemenke tamne boje. Svi dijelovi biljke su otrovni, a naročito listovi, plod i sjemenke.

Slika 1. Tatula (*Datura stramonium*)

Slika 2. Cvijet tatule

Slika 3. Plod tatule

Otrovi tatule

Tatula sadrži veći broj alkaloida, najviše atropina i skopolamina. Atropin i skopolamin su jaki otrovi. Njihove smrtonosne doze za štakora su oko 600 milijunskih dijelova grama za atropin, odnosno oko 350 milijunskih dijelova grama za skopolamin. Smatra se da injekcija sa 5 miligrama atropina ubija čovjeka, a isti učinak se postiže i sa 4 miligrama skopolamina.

Sastojci tatule prvenstveno djeluju na nervni sustav. Simptomi trovanja su umor, žeđ, glavobolja, mučnina, povišena temperatura, povišeni krvni tlak, poremećaji gutanja, govora i vida, preosjetljivost na svjetlost, konfuznost, besmisleni pokreti, agresivnost i halucinacije. Ove pojave nastaju 30 do 60 minuta nakon što je tatula unesena u organizam (kroz usta), i traju 24 do 48 sati. Blagi simptomi trovanja mogu nastati čak i duljim mirisanjem cvjetova. Dijete može umrijeti ako pojede samo nekoliko grama lišća.

U antičko su vrijeme preparati na bazi tatule primjenjivani za liječenje "ludila", dakle raznih akutnih duševnih poremećaja, epilepsije, depresije, ali i astme, opekotina i reumatizma. Sve do sredine 19. stoljeća preparati tatule (u kombinaciji s opijumom) primjenjivani su kao anestetik u kirurgiji. Danas se smatra da je biljka suviše otrovna da bi njezina uporaba u medicini bila opravdana.

Narkomani su pokušavali koristiti tatulu za svoje potrebe, ali su njihova iskustva bila vrlo loša. Zbog toga što tatula nije zanimljiva kao narkotik s njom se ne trguje.

Skopolamin je drugi alkaloid sadržan u tatuli. U čistom stanju (u terapijskim količinama) uklanja mučninu, nagon za povraćanjem, morsku bolest, grčeve. Primjenjuje se i u liječenju Parkinsonove bolesti te za olakšavanje kretanja bolesnika nakon anestezije i kirurških zahvata.

Legendarna je primena skopolamina kao "seruma istine". Navodno, osoba pod djelovanjem skopolamina nije u stanju lagati. To koriste špijunske i kontra-špijunske službe, što ponekad vidimo u filmovima ili čitamo u krimićima.

Ne postoji protuotrov za trovanje tatulom. Ako ipak pojedete juhu od tatule (što se, makar jednom, dogodilo u Americi godine 1676), trebate što prije izazvati povraćanje, isprati želudac, uzeti aktivni ugljen, i moliti Boga da Vam bude u pomoći.

A evo što se točno dogodilo godine 1676. u Sjevernoj Americi. U to je vrijeme Virginija bila engleska kolonija. Jedna je četa engleskih vojnika, slamajući neku lokalnu pobunu, boravila u okolini grada Jamestowna u Virginiji. Tom prilikom, kuhar im je pripremio za ručak juhu kojoj je, kao začim, dodao lišće tatule. Tada je cijela četa "poludjela", pri čemu su vojnici ludovali na različite načine. Neki su skakali, neki pjevali i nesuvislo govorili, neki su

besciljno lutali, neki (najsretniji) povraćali. To je trajalo dva dana, nakon čega se nisu ničega sjećali. Zahvaljujući pisanom vojnom izvješću, ovo masovno trovanje tatulom ostalo je sačuvano za povijest.

Tatula u vještičarenju

Osoba pod utjecajem tatule ima halucinacije. U ranijim vremenima ovako otrovane osobe imale su vizije pomoću kojih su "predskazivale" budućnost i "razgovarale" s mrtvima. Vjeruje se da su proročice u Delfima, u staroj Grčkoj, padale u trans i imale vizije tako što bi udisale pare dobivene kuhanjem tatule. No, ne moramo ići čak do Grčke.

U zapadnoj Srbiji postojao je običaj da se na svadbama gostima služi kuhana rakija u koju su dodavane sjemenke tatule, a sve da bi se povećalo svatovsko veselje. Koliko je piscu ovog članka poznato, u našima se krajevima tako nešto ne radi niti se radilo. Ako čitatelji "Miroljuba" ipak znaju za nekakvu ovakvu (ovdašnju) primjenu tatule, neka jave piscu.

Postoji obimna dokumentacija o tome da su u Europi u Srednjem vijeku, a bit će i mnogo kasnije, za razne čarolije i vradžbine primjenjivani preparati čiji je jedan od glavnih sastojaka bila tatula. Na mnogim se mjestima govori o "vještichoj masti", "melemu za let", "napitcima za pretvaranje u ptice ili životinje". Prilikom ispitivanja (uz teška mučenja) srednjovjekovne su vještice često davale začuđujuće slična "priznanja". Mnogo toga su im vjerovatno sugerirali ispitivači (inkvizitori) no dio je možde ipak posljedica njihovog stvarnog iskustva s tatulom.

Kada bi se namazale ekstraktom tatule, "vještice" bi iskusiti halucinacije u kojima bi osjećale da lete, plešu s drugim vješticama, susreću Đavla i imaju seksualni odnos s njim i slično. Postoji pretpostavka da su "vještice" listove tatule unosile u svoje intimne dijelove, možda pomoću drške od metle.

Smatra se da je skopolamin bio važan sastojak "melema za let". Naime, osoba otrovana tim alkaloidom zaista ima osjećaj da lebdi. Halucinogene tvari iz "vještichih napitaka" mogu kod otrovane osobe izazvati osjećaj da joj na koži izrasta perje, zbog čega zaključuje da se pretvorila u pticu. Ili da joj se na koži stvara krzno, te misli da se pretvorila u neku životinju.

Tko bi sve ovo rekao za jedan korov koji raste pored puta, i pored kojeg prolazimo ne obraćajući pažnju.

* * * * *

Pisac se ovog članka nada da će čitaoci "Miroljuba", kada se idući puta nađu u sjevernobačkim atarima (u ljeto ili ranu jesen) i kada naiđu na tatulu, na nju gledati s malo više uvažavanja. Jeste da je to neugledni korov, ali je to i naša najotrovnija biljka, po mnogo čemu neobična.

Ivan Gutman

ŠUNKA

Šunka se proizvodi stoljećima jer je to prikladan način za čuvanje mesa na dulje vrijeme. Mi, Vojvodani, poznati smo kao dobri proizvođači šunke, ona je nezaobilazna u prehrani na našim salašima i u selima, jer kako se kaže: „Kada nemamo šta jisti a mi kruva i šunke, pa ako još ima vina da te Bog vidi.“

Šunka je mesna prerađevina, odnosno osušeni, usoljeni i dimljeni svinjski but. Uglavnom teži 3,5 do 9 kilograma. Postoje na stotine različitih vrsta šunke, ali je najveći dio proizvodnog procesa uglavnom isti: suho ili mokro salamurenje, sušenje i dozrijevanje. Za proizvodnju su neophodni iskustvo i određene vještine i znanje.

Kažu da je šunka čvrsta valuta koja uvek ima vrijednost. Njena proizvodnja podrazumijeva i razvoj svinjogojstva i uzgoj dobrih pasmina svinja. Tijekom uzgoja potrebno je svinjama najmanje tri puta promijeniti prehranu kako bi se dobio kvalitetan proizvod. Kako to rade naši proizvođači upitali smo Franju Raiča proizvođača iz Lugova. Priču nam donosi Pavle Matarić.

Alojzije Firanuj

DOBRA ŠUNKA

Kako bih obradio ovu temu, posjetio sam staru somborsku obitelj Antuna Raiča koja živi u Lugovu broj 27. Antunov je otac, Franjo, živio u salašima Raič kojih više nema. Na pitanje: „Kako do dobre šunke?“ prvo je odgovorio, kako je to i red, stariji Raič - bać Franjo, koji je rođen 1929. godine u danas već nestalim salašima. Po njegovim riječima i sjećanju iz mladosti, uzgajale su se svinje mangulice namijenjene za klanje. Za klanje su se spremale 2 godine i to u prvoj godini kao i druge svinje na „strnjiki“ i paši a potom bi se izabrale najdeblje koje bi se nastavile toviti kukuruzom. Pred kraj tova, kad svinje već natuku zube, kukuruz im se morao kuhati. Tako utovljena mangulica težila je 180-200 kg i od nje se mogla dobiti dobra šunka od petnaestak kilograma. Nakon klanja, svinji su se palili slamom, vješali na plivarska vrata i vadile su se sve četiri šunke. Šunke bi se, obično uvečer ili sutradan, solile zajedno s ostalim mesom i slaninom. Najvažnije je bilo dobro nasoliti oko kosti pa je taj posao obično radio domaćin ili najiskusniji „belir“. Solilo se u drvenoj kaci, prvo šunke na kostima, pa sitni komadi i na kraju slanina. Svakih desetak dana meso se prevrtalo i dosoljavalo i tako 6 tjedana. Nakon soljenja šunke bi se prale pa sušile na vjetru oko dva dana a zatim stavljale u pušnicu – „kubu“ gdje su se na hladnom dimu sušile oko dva tjedna. Ložili su se bagremovi panjevi. Potom su šunke spremene u „komaru“ u kojoj su dobar propuh, zemljani pod i debeli zidovi tako da je temperatura zraka uvijek bila ista i ljeti i zimi.

Prva šunka se kuhala za Uskrs a suha šunka se načinjala za kopanje kukuruza. Nakon toga se jela redom, dok traje. Obično je trajala do berbe

kukuruza. Šunka od mangulice težila je oko 15 kg sa slaninom debljine oko četiri prsta. Jela se uglavnom za doručak.

Ovakav način pripreme šunke od svog je oca Franje pružio i sin Antun, rođen 1953. godine, ali je unio i neke novine. Glavna je promjena u tome da su se umjesto mangulice pojavile nove pasmine svinja kao što su jorkšir, berkšir, durok, landras i druge visokomesnate pasmine. Za dobru šunku svinja treba imati oko 200 kg. Zaklana svinja se polijeva ključalom vodom - „šuri“ u koritu pa „glokna“ i na vješalima pali „brenerom“ – dakle butanom a ne više slamom kao prije. Danas se uglavnom ostavljaju zadnje šunke. Tehnologija soljenja, sušenja i dimljenja je ista ali su pušnice nove, s izolacijom, bez otvorenog plamena. Usoljena se šunka može prešati prije sušenja da bi bila tanja i ljepšeg izgleda. No, najvažnije od svega je očuvati kakvoću.

„Nekada se puno više jelo šunke a sad se ona ne jede zbog zdravlja i godina i doktora. Pije se čaj, jede griz, mleko i druge špecije“ na rastanku mi reče bać Franjo.

Pavle Matarić

Evo još jedne stranice namijenjene vama najmlađima. Mi smo, kao i uvijek, veseli i raspoloženi, puni novih doživljaja i priča. Neke od tih lijepih trenutaka, evo, dijelimo i s vama.

Urednica stranice **Monika Vekonj**

Druženje u Sesevskom Kraljevcu

Jedno se lijepo druženje dogodilo 18. i 19. ožujka u Sesevskom Kraljevcu. U organizaciji udruge „Urbani Šokci“ i svesrdnim zalaganjem gospođe Marije Šeremešić, učenici gradske osnovne škole „Bratstvo-jedinstvo“, zajedno s učenicima iz Bačkog Monoštora i Sonte posjetili su osnovnu školu u Sesevskom Kraljevcu pokraj Zagreba. Tamo su ljubaznim domaćinima kroz pjesmu i ples predstavili našu Bačku, sam grad Sombor, Bački Monoštor i Sontu. Domaćini su im pokazali ljepote hrvatske prestonice, povelili ih u Muzej grada Zagreba i kroz priče vodiča upoznali s poviješću i zanimljivostima tog prelijepog grada. Zajedničkih tema nije nedostajalo, pa se očekuje da se ovakva prekrasna druženja i razmjene iskustava nastave. O dojmovima i doživljajima se još uvijek priča, a o tome koliko se uživalo govori i ova slika.

Profesorica Marina Balažev iz Bačkog Brega autorica je triju slikovnica za djecu, napisanih na hrvatskom jeziku i objavljenih u Zagrebu. Bubamarin let i Kako spavaju bubamare slikovnice su namijenjene uzrastu do 3 godine, objavio ih je Profil Zapetljancije (koje će vam zapetljati jezik) slikovnica je namijenjena prvacima, objavio ju je Alka script.

U ovome broju čitatelji Miroljuba imaju priliku vidjeti dio iz **Zapetljancija**.

Zrikavac Zvonko zrikavki je Zdravki donio zumbul. Htio je i nešto zapjevati, ali se zbunio i zacrvenio, pa samo zamucao nešto nerazumljivo. Zdravka se zagledala u njega i u zumbul, i baš joj je to sve bilo nekako zanimljivo. Zamislila se malo pa ga uzela za ruku. Zajedno su prošetali i slušali kako zvone zvončići zumbul.

Živcirali se žapci jer je pljusnuo pljusak i skvasio im suncobrane. Žalosno su gledali kako pada i žalili se svim žabama u tom kraju. Kad je konačno zasjalo sunce, četiri su dana sjedili na listu lopoča i znojili se dok su žmikali suncobrane da opet budu suhi.

ZDRAV DUH U ZDRAVOM TIJELU

Sportska sekcija društva nastavlja s aktivnostima na svim poljima rada. U proteklom periodu posebno su aktivni bili šahisti. Stolnotenisači su završili općinsku ligu a po prvi put su predstavljeni potencijalni sudionici veslači za Maraton lađa na Neretvi. Sportska je sekcija društva, 31. marta 2011. godine održala „Sportsko veče“.

ŠAH

- Turnir je protekao u najboljem redu za što su zaslužni svi šahisti kao i drugi sudionici: domaćin turnira Josip Laslo, sudija Andrija Četkovi, glavni sudija Branko Gutović te pročelnik sekcije Pavle Matarić.

- Od 240 partija odigrano je 239 što dokazuje ozbiljnost i odgovornost sudionika. Za vrijeme turnira nije bilo pušenja, alkohola, psovki, nedoličnog ponašanja ni među šahistima ni među malobrojnomo publikom. Zato je bilo borbenih partija s velemajstorskim potezima ali i nevjerojatnih previda zbog kojih se skoro dobivena partija na kraju izgubila. Analize izgubljenih partija protegle su se do kasno u noć.

- Zbog svega toga ja, kao pročelnik ove sekcije, zahvaljujem svim šahistima sudionicima turnira na odličnom ponašanju te upravi društva koja nam je omogućila odlične uvjete za rad. Hvala Josipu Dekić što je sudjelovao na završnoj večeri.

- Šahisti nastavljaju sa radom svakog četvrtka 19-22 sata.

STOLNI TENIS

- Stolnotenisači su završili općinsku ligu s osvojenim 6. i 7. mjestom što i nije loš rezultat ako se uzme u obzir da rade tek nekoliko mjeseci te da su drugi timovi poluprofesionalni i više godina igraju zajedno na raznim natjecanjima. Predstoji nam puno više ozbiljnosti i rada što će donijeti i bolje rezultate.

- Sekcija je gostovala u uzvratnoj posjeti Mađarskoj gradskoj kasini Sombor gdje smo zasluženno poraženi od boljih protivnika. Uslijedila je zajednička večera, na kojoj smo bili ravnopravni s dragim domaćinima kojima zahvaljujemo na gostoprimstvu i lijepom druženju.

- Ovaj odjel radi sa smanjenim brojem sudionika zbog sezonskih poslova.

VESLAČI-LAĐARI NA NERETVI 2011.god

- Na opće zadovoljstvo stigao je odgovor od Uprave lađara na Neretvi kojim prihvataju naše sudjelovanje, kao VIP sudionika, na maratonu lađa. To znači da smo u zvaničnoj konkurenciji 33 lađe i to bez kvalifikacijske utrke. Biti VIP sudionikom velika je obveza i odgovornost a isto tako i veliča čast. "To nas uistinu obvezuje da se spremimo na najbolji mogući način, što ćemo i učiniti" - bečavaju 20 sudionika utrke.

- Prvi sastanak sudionika održan je u prostorijama društva 26. 03. 2011. godine uz sudjelovanje 20 potencijalnih veslača. Tom su im prilikom uručeni materijali o ovoj manifestaciji, prijave za sudjelovanje te su ukratko upoznati s planom i organizacijom ove „avanture“.

- Sportska je sekcija 31.03.2011. godine upriličila sportsku večer na kojoj su sudjelovali šahisti, stolnotenisači, veslači, predsjednik društva Mato Matarić, upravni odbor, gost večeri Josip Dekić te glavni sudija Branko Gutović.

U prvom dijelu večeri pročelnik je sekcije sumirao rezultate rada i najavio nove aktivnosti. Predsjednik društva, Mato Matarić, obratio se prisutnima s puno lijepih riječi o sekciji i podrškom za njen daljnji rad.

- Podijeljena su priznanja šahistima i stolnotenisačima za ostvarene rezultate i sudjelovanje u radu sekcija a veslači su preuzeli vesla, koja su sami platili, i prvi put se predstavili u javnost.

- Nakon zvaničnog dijela uslijedio je, po našem starom dobrom običaju, odličan paprikaš s dosta špricera i dobrog raspoloženja.

- Sportska sekcija zahvaljuje predsjedniku društva Mati Matariću te izvršnom i upravnom odboru na pruženoj financijskoj i materijalnoj podršci zahvaljujući kojima je omogućeno održavanje ovakve večeri.

ZANIMLJIVOSTI SPORTA

- ŠAH -

- Ime šah potiče od perzijske riječi Shah koja označava kralja.
- Smatra se da se igra šah pojavila prije više od 2000 godina u Indiji.
- Za razliku od mnogih drugih sportskih igara, rezultat šahovske igre ovisi isključivo o vještini igrača, a nimalo o sreći.
- Legenda, izmišljena tek u novom vijeku, pripisuje izum šahovske igre grčkom junaku Palamedu koji ju je, prema toj legendi, izmislio za vrijeme opsade Troje, kako bi razbio dosadu tijekom deset godina duge opsade.
- Postoji legenda kako je hrvatski kralj Držislav, zarobljen od Mlečana, igrao šahovski meč u kojem mu je protivnik bio dužd Petar II. Orseolo. Dobio je sva tri meča te time zadobio slobodu, a po nekim verzijama i vlast nad dalmatinskim gradovima. Nakon toga je stavio šahovsku ploču u svoj grb i otud šahovnica u grbu Hrvatske
- Diljem svijeta poznati prvaci šaha su: Anatolij Karpov (SSSR) od 1975-1985, Gari Kasparov (SSSR-Rusija) od 1985-2000; Vladimir Kramnik (Rusija) od 2000-2008, Višvanatan Anand (Indija) od 2008 do danas.

Nakon višegodišnje pauze, šahovska sekcija HKUD-a "Vladimir Nazor" iz Sombora, organizirala je u prostorijama društva memorijalni turnir "Mr. Franja Matarić" u kojem je sudjelovalo 16 zaljubljenika u ovu popularnu drevnu igru. Od 3. ožujka, kada je počeo turnir, pa do kraja mjeseca odigrano je 15 kola, a najviše je uspjeha imao Zolika Šefer, koji je osvojio 14 bodova izgubivši samo

jednu partiju. Na drugom je mjestu, s 13 bodova, Andrija Četković a treće je mjesto pripalo Zlatiбору Stankoviću koji je sakupio 12 bodova.

Organizator turnira nagradio je najuspješnije natjecatelje peharom, medaljama i diplomama, a na završnoj je večeri odigrana jedna "simultanka" u kojoj se FIDE majstoru, Josipu Dekiću iz Bačkog Brega, suprostavilo 12 natjecatelja koji nisu uspjeli pobijediti ovog vrhunskog igrača (11 ih je poraženo a Zolika Šefer je uspio remizirati.)

Prilog fotografije:

Predsjednik HKUD-a "Vladimir Nazor", Mata Matarić, predaje pehar Zoliki Šeferu pobjedniku šahovskog memorijala.

~~~~~
 Josip Dekić na "simultanki" koju je riješio u svoju korist 11,5 : 0,5

Pavle Matarić
 ČLAN IO ZADUŽEN ZA SPORT

BEĆARCI

*Jedva čekam drugi dan Uskrsa,
da poprskam mojom curi prsa.*

*Tribaće mi vode po lavora,
da poprskam sve cure folkloru.*

*Polivače čekam godin' dana,
čekamo ji ja i moja nana.*

*Polivači, di ste polivači,
vi ste mojga srca otimači.*

Antun Kovač

*Aj, kako ću se oženiti nane,
aj, sve su naše cure školovane.*

*Aj, ne plaš'te se curice seljaka,
seljak nije ko što j' bio prije.*

*Ima danas za seljaka lika,
manje radit, više ženu mazit.*

*Aj, udat ću se nano za seljaka,
aj, seljak vole duboko da ore.*

Marija Feher

VICEVI

• Pretresaju Bosanac na granici pa ga pita carinik ima li kakvo oružje, na što mu ovaj odgovori da nema. Kad mu carinik nađe čekiju (britvu), i upita što je to, Bosanac mirno odgovori da je to digitron. Začuden, carinik pita kako to može biti digitron, a Bosanac će na to: **"Pa sa time se mi obračunavamo!"**

• Objašnjava jedan zaposleni kako je njihov direktor i docent i vanzemaljac - **sav novac, do centa, odnio je van zemlje.**

• Na medicinskom fakultetu profesor objašnjava studentima kako životinje, na neki sebi svojstven način, znaju biti pametnije od ljudi, te im navodi primjer: "Ako ispred magarca stavite kantu vode i kantu vina, što će on prvo popiti?" - pita ih, a studenti će na to svi u glas: "Vodu!". Profesor iznenađen da su pogodili upita ih da pojasne zašto, a ovi će: **"Pa, zato što je magarac!"**

• Plavuša, vozeći BMW, na prvom raskrižju pregazi jednog pješaka i pobjegne, na drugom pregazi drugog i opet pobjegne a na trećem je zaustavi saobraćajac i počne kritizirati. Kad joj stavi lisice, a ona ga upita zašto počinje joj on objašnjavati: "Pa znate li da ste pregazili, do sada, dva pješaka?" Ona će na to: **"A koliko je dozvoljeno?"**

• Hercegovac je dobio milijun eura na lutriji pa ga novinari pitaju što će s tolikim novcem a on kaže da će prvo vratiti neke dugove... "A što sa ostalim?" - pitaju ga novinar: **"A ostali nek čekaju!"** - odgovori Hercegovac.

Antun Kovač

Znate li?

- Prvim puškama je trebalo toliko vremena da se napune i pripreme za pucanje, da su luk i strijela bili mnogo učinkovitije oružje.
- Ženka kondora može snijeti samo jedno jaje u dvije godine.
- Tihi ocean pokriva 28% površine Zemlje.
- U jednom danu odraslo drvo hrasta može upiti više od 200 litara vode.
- Ljudsko oko teži oko 30 grama.
- Prosječna se žena tijekom života poljubi s više od 50 muškaraca.
- Ukoliko se kravama pušta klasična muzika, one proizvode više mlijeka.
- Ako biste poređali milijun dolara u novčanicama od jednog dolara, dobili biste kulu visoku 110 metara i težu od 1 tone.
- Dnevno nam otpadne više od dvjesto dlaka s glave.
- Vjerojatnost da živite dulje od sto godina iznosi jedan spram dvije milijarde.

Antun Kovač

DUJIZMI

*Dok nismo progledali,
nismo morali ovo gledati.*

*Ako smo već zadnji,
neka nas bar nitko ne goni.*

*Lako je obećavati onima
kojima ništa ne treba.*

*Sve je dobro ispalo.
Ostalo je samo loše.*

*Ne pouzdajem se u pamet.
Od toga se ne može živjeti.*

Pošli smo pravo stranputicom.

*Mi smo narod od riječi.
Svi nešto pišu.*

*Kad je gusto,
teško je pronaći čovjeka.*

*Da ih nismo nosili,
ne bi nas jahali.*

*Čim im nešto padne na pamet,
znam da to nema veze s mozgom.*

ADAM ĐIPANOV

familija KOČKAROVA

rođen 17. XI. 1916. godine u Bačkom Monoštoru

MARIJA TUCAKOV

familija ŠUVINA

rođena 11. XI. 1918. godine u Bačkom Monoštoru

VJENČANI

14. IV 1937. godine u Bačkom Monoštoru

JOSIP ANTUNIĆ

IZ SOMBORA

rođen 1928. godine

MARIJA FRATRIĆ

IZ NENADIĆA

rođena 1932. godine

VJENČANI

1951. godine u Somboru

77. PRELO U SOMBORU

USKRSNA IZLOŽBA U SOMBORU